

NAİM TİRALİ

**BİR
ADAYIN
NOTLARI**

**YENİLİK BASIMEVİ
İSTANBUL — 1965**

NAİM TİRALİ

BİR
ADAYIN
NOTLARI

YENİLİK BASIMEVİ
İSTANBUL — 1965

03548280(8)

BİRKAÇ SÖZ

«Bir Adayın Notları» 1957 Genel Seçimlerini izleyen günlerde «Vatan Gazetesi» nde yayınlanan bir yazı serisidir. Yine bir genel seçimin arifesindeyiz. Gerçi 1957'den bu yana, Türkiye'de çok şeyler oldu. Adaylar da, siyasî partiler de, 1957'deki konuları çoktan bırakmış görünüyorlar. Siyasî hürriyetler yerine, sosyal adalet, sosyal güvenlik ve iktisadî bağımsızlık konuları tartışılıyor. Ama dikkat ederseniz, karşı karşıya olan anlayışlarda büyük bir değişiklik yok. Seçim mücadelesinin, nisbî sistemin tabî sonucu olarak, partiler içinde adaylık mücadelesi haline girmesine rağmen, 1957'deki «Bir Adayın Notları» bugün de, daha çok uzun yıllar boyunca da, canlılığını kaybetmiyeceğe benziyor. Okuyacakların katlanacakları zahmete değer inancıyla, eski gazete koleksiyonlarından derlediğim bu yazı serisini, biraz da bu iddiamın bir belgesi olarak, bir küçük kitap şeklinde yayımlarken, hangi partiden olurlarsa olsunlar ve teşkilâtın hangi kademesinde bulunurlarsa bulunsunlar, Türkiyemizin bütün iyi niyetli politikacılarımıza ithaf ediyorum.

Naim TİRALİ

BİR ADAYIN NOTLARI

ADAY MI OLDUN KONUŞACAKSIN

Küçük bir köy kahvesi. Elli altmış kişi var içerde. Ne oturacak, ne de ayakta duracak yer kalmış. Çaylarımızı içtik. Tam 24 saat önce İstanbul'dan hareket etmişim. Yol yorgunluğunun verdiği rahavet içindeyim. Lüks lâmbasının aydınlığında, hayatımda ilk defa gördüğüm ve belki bir daha da hiç görmeyeceğim insanlarla karşı karşıyayım. Yaşlılar, gençler, orta yaşlılar... Hepsinin bu köy kahvesinde, aynı zamanda parti ocağı olan bu köy kahvesinde toplanmaları sebepsiz değil. Köyelerine gelen hatipleri dinleyecekler. Bütün günlerini çalışmakla geçirmiş, yorgunlukları yüzlerinden akan bu insanlar istirahat saatlerinden fedakârlık yaparak bir araya toplanmışlar. Yaklaşan seçim günlerinin heyecanlı havası onları da sarmış. Ülkelerinin yönetimi konusunda oylarına başvurulması onları gururlandırıyor. Şehirden bir takım insanların, gecenin karanlığında, kalkıp ayaklarına kadar gelmeleri, onlara demokrasiyi hissettiriyor. Ümitli, ümitsiz, canlı veya cansız bakışlarında bu anlamı sezer gibi olduğum bir sırada bir arkadaş; «Şimdi sizlere ilk olarak Manisa C.H.P. milletvekili adayı Naim Tirali, konuşacak» diyor.

Öyle rahatlıkla, öyle gelişigüzel söylüyor ki, bu gelişigüzeğe uyararak, kahvedeki kalabalığı se-

lâmlıyor ve söze başlıyorum. Bir nutuk edasiyle değil, bir öğretmenin, sevdiği ve inandığı bir konuyu anlatan bir öğretmenin rahatlığı ile konuşuyorum. Nerden geldiğimi, neye geldiğimi, şu anda ne için bir araya toplanmış olduğumuzu anlatmaya çalışıyorum. Büyük lâf etmeden, sesimin tonunu mübalâğalı şekilde yükseltip alçaltmadan, konuşmaya devam ediyorum. Belki yarım saat kadar konuşarak sözlerimi bitiriyorum. Sıcak, içten, anlayışlı bir alkış...

Bir başka arkadaşım takdim edilirken mendilimi çıkarıp terimi siliyorum. Ve ilk siyasi konuşmamı yapmış olmanın verdiği bir tuhaf duygu içinde, aday oluşum, yola çıkışım, bir sinema şeridi gibi gözlerimin önünden geçiyor.

TELÂŞLI BİR ADAM

9 Ekim 1957 Çarşamba günü saat 21 de Bandırma'ya hareket eden vapur, Galata Yolcu Salonu önünden kalkmak üzereyken, bir elinde çanta, bir elinde valiz, koltuğunun altında bir paket afişle, bir yolcu telâşlı telâşlı vapurun iskelesine tırmanıyordu.

Bütün gün işinden ayrılamamış, ancak vapurun kalkmasına bir saat kala bir otomobile atlıyarak, evinden valizini ve çantasını alelacele alıp rih-tima koşmuş olan bu telâşlı adam, şu anda okumakta olduğunuz satırları yazan gazeteciden başkası değildi.

ADAY GÖZÜYLE

Seçim arefesinde «Vatan» için Doğu Karadeniz illerinde nabız yoklamasına çıkmış, iki hafta kadar

süren bu geziden İstanbul'a yeni dönmüştüm. Giresun'da kaldığım birkaç gün içinde, C.H.P. Giresun aday listesinde yer almam söz konusu olmuş, fakat listenin teşkiline ait sebepler yüzünden, çekimsiz kalmayı tercih etmiştim. Bir seçim mücadelesine katılmak için kendimi kâfi derecede hazırlıklı bulmuyor, gazetede işime kavuşmuş olmaktan huzur duyuyordum. Partilerin aday listeleri ilân edilmeden iki gün önce askerlik arkadaşım gazeteci İlhan Engin matbaaya gelerek C.H.P. genel sekreterinin C.H.P. nin merkez adaylıklarından birini kabul edip etmeyeceğimi öğrenmek istediğini bildirince, bir an düşündüm: Milletvekili adaylığı olmak, Milletvekili olmak değildi. Üstelik bu adaylık, kendi seçim bölgemden olmayacağından bir hayli pratik zorluklar da doğuracaktı benim için. Kazanıp kazanmamayı akla getirmeden önce, kısa bir müddet için de olsa siyaset hayatına fiilen katılmayı isteyip istememem söz konusuydu. Hemen karar verdim: C. H. P. adaylığı olmayı kabul ediyordum. Tabiiyle C. H. P. nin en sağlam görüldüğü illerin birinden adaylığımın konulmasını istemek gibi bir açığözlülük yapmayı, ya da ille şu vilâyet olsun diye ısrar etmeyi tamamiyle yersiz görüyordum. Bu yüzden adı geçen illerden, İlhan Engin de orada diye, Manisa'yı kabul ettim.

Manisa daha önceden birkaç kere görmüş olduğum bir yerdi. Manisa'da Hürriyet Partisinin de kuvvetli ve iddialı olduğu söyleniyordu. Üç parti arasında geçecek seçim mücadelesi, her halde ilgi

çekici safhalar arzedecek ve bunları bir yazı serisinde toplamak mümkün olacaktı. İşte vapura binmeden işi hep bu yönden ele alıyor, bir aday gözüyle gördüklerimi gazeteme yazabileceğim için memnun oluyordum. C.H.P. nin Manisa adayı olarak isimlerimiz ilân edildiği sırada, Manisa'nın 1954 seçimi sonuçlarını da öğrenmiştim. Bu sonuç C.H.P. için hiç de parlak sayılamazdı. D.P. nin Manisa'da aldığı oy C.H.P. nin aldığı oydan bir kat fazlaydı. Hürriyet Partisinin, büyük iddialarına rağmen Demokrat Partinin yarı oyunu alabilmesine ihtimal verilemezdi. Ama Türkiyenin her yerinde muhalefete, genel bir eğilim vardı. Belki Manisa'da da iktidar partisi az farkla da olsa seçimi kaybedebilirdi. Yola çıkmadan arkadaşlarla, tanıdıklarla konuşmalarımız hep bu minval üzereydi. Seçimin C.H.P. tarafından kazanılması çok güç görünen bir ilin adayı oluşumdan memnundum. Gidecek çalışacaktım. Eğer kazanırsak şerefli bir galibiyet almış olacaktık. Kazanamazsak ki, bu ihtimal çok daha galipti, memleketin siyasî hayatında bir aydın olarak bizden beklenen görevi yerine getirmiş olmanın gönül rahatlığı içinde işlerimizin başına dönecektik.

YOL BOYUNCA

Vapurda, yanımdaki gazeteleri okuyarak vakit geçirdim. Kamara arkadaşım daha vapur hareket etmeden yatmıştı. Bütün gece horladı. Doğru dürüst uyuyamadım. Ertesi gün Manisa'da karşılaşacağım aday arkadaşları merak ediyordum. İlhan'dan başkasının adını ilk defa duymuştum.

İlhan, benden iki gün önce gitmişti. Manisa'ya. Bir telefon konuşmasında «gelirken partiden propaganda afişlerinden almayı ihmal etme» demişti. Yanımdaki afişler o afişlerdi. Taşıyabileceğim kadarını partiden aldırıştım.

Perşembe sabahı hava aydınlanırken kalktım. Oldukça sıkıntılı bir tren yolculuğu başladı. Ancak Balıkesir'den sonra çevremde oturan birkaç kişiyle ahbaplık kurabilmişim. Hepsi de İzmir yolcusuydu. Şundan bundan derken lâf siyasete geçti. Karşımda oturan genç, D.P. nin kalkınma politikasına hayrandı. Tasvip etmediği şeyler vardı, ama bunları ancak sorduğunuz zaman söylüyordu. İzmir'de seçim şansını D.P. ye veriyordu. Yanımdaki eşyadan ve fotoğraf makinemden anlamış olmalıydı ki, mesleğimi sormağa lüzum görmeden hangi gazetede çalıştığımı sordu. Söyledim. Konuşmamıza daha sonra orta yaşlı bir hanımla bey de katıldılar. Hanım muhalifti. Bey de muhalif, ama daha mutedil.

Manisa'ya vardığımızda vakit ikindiydi. Hemen C.H.P. İl merkezine gittim. İlhan beni oradaki partililerle tanıştırdı. Birkaç aday ve parti il idare kurulundan bazı kimselerle. Daha sonraki günlerde birçok özellikleriyle tanıyacağım o insanların, o gün için isimlerini bile hatırımda tutmak bir hayli güçtü.

Adaylardan çoğu ilçelerde kalıp köy çalışmalarını yönetiyorlarmış. Beni de hemen Şemsi Çelebi ile Akhisar'a gönderdiler. Akhisar'da çok acele yemek yiyerek, bir cip bir de otomobille, bir köye

yollandık. İsmi sonradan öğrendiğim bu köy, Hamidiye köyüydü. İlk siyasî konuşmamı yaptığım bu köyün adını, herhalde kolay kolay unutmuyacaktım.

AKHİSAR'IN «MALATYA» SI

Hamidiye köyünde gördüğümüz ilgi hoşuma gitmiş, güvenimi artırmıştı. Bizden sonra konuşacak arkadaşlarımızı beklemeden, hazır bulunanlardan izin istiyerek otomobile atladık. O gece programda bir ikinci toplantı daha vardı. Biz gidip toplantıyı açacak, konuşmalara başlayacaktık ve o arada Hamidiye köyünde konuşması biten arkadaşlar yetişeceklerdi.

Otomobilde partili arkadaşlar gideceğimiz buca hakkında bilgi veriyorlar: «Yayaköy, Akhisarın Malatyasıdır. Bütün seçimlerde C.H.P. sine oy vermiştir» diyorlardı. Kapalı salon toplantısının yapılabacağı kahvenin önünde otomobilimiz durur durmaz kopan alkış tufanından «Yayaköy»e neden «Akhisar'ın Malatyası» denildiğini daha iyi anlamıştım.

Lüks lâmbalarının aydınlattığı büyücek bir kahvede, yüzlerce Yayaköylü toplanmış, hemen hepsi ayakta, bir masa üstüne çıkararak kendilerine hitap eden milletvekili adayı, veya partiliyi heyecanla dinliyorlardı. Benden önce Akhisarın uyanık ve kıymetli gençlerinde Veli Serdaroğlu konuştu. Sözüne, hiçbir partiye kayıtlı olmadığını belirterek başladı. Bir zamanlar Demokrat Partiyi desteklemiş, Demokrat Partinin iktidara gelmesini canı gönülden istemiş olmasının sebeplerini açıklıya-

rak, bugünkü seçim mücadelesinde partili olmadığı halde köy köy dolaşarak bazı gerçekleri hemşehrilere duyurmak isteği içindeki anlamı belirtti. Meseleleri iyi açıyor, dinleyicisini sıkılmıyacak bir eda ile cümlelerini uzatıp kısaltmayı beceriyordu.

Sıra bana geldiği zaman onun indiği masaya ben çıktım. Mahallî dertlerden çok, memleketin umumî meselelerinden bahsediyor, rejim konusu üzerinde duruyor, basın hürriyetinden, isbat hakkından, üniversite muhtariyetinden, adli teminatın söz açarak, bu konuları iyice anlamamış olanlara bunların ne olduğunu anlatmaya çalışıyordum. Herşeyin başı hürriyetlerimizdi. Günlük hayatımıza kadar tesirini hissettiren iktisadî hayatımızın güçlüklerinden tutun da, yolunda gitmeyen ne kadar işimiz varsa, hepsinin gelip dayandığı yer hürriyetlerimizdi. Hürriyetlerimiz teminatsız oldukça kuru bir kelimedenden ibaret kalırlardı. Galiba sesimi duyurabilmek için bağırarak konuştuğumdan, boğazım kurumuş, sesim kısılmıştı.

Öyle sanıyordum ki seçmene, oyunu C.H.P. sine ver, demektense, oy vermenin ne olduğunu iyice anlatmak, demokrasinin nasıl bir idare tarzı olduğunu izah etmek gerekiyordu. Bazı gerçekleri görebilen seçmenlerin oylarını daha isabetli kullanacakları muhakkaktı. Bütün mesele bunu temin etmektir. Partilerin, partizanlığı ve küçük menfaatleri bir yana bırakarak çalışmalarını bu yönde toplanmaları gerekmektedir. Şahsen çok memnundum. İlk ve ikinci konuşmalarımı yaptığım toplan-

tılarda benimle birlikte konuşan aday arkadaşlar olsun, partili arkadaşlar olsun, partiler üstünde durmaktan çok meseleler üzerinde duruyorlardı. Onlar için de önemli olan seçmenin meseleleri anlaması, oyunun değerini bilmesiydi. Bir kere bu sağlanınca zaten sonuç alınmış olacaktı. Millet kâfi derecede aydınlanınca, bu seçimde C.H.P. sine rey vermesinden daha tabii bir sonuç beklenemezdi.

SİGORTACI VE HATİP

Yayaköy'de bir hayli uzun süren toplantının en heyecanlı konuşmasını adaylardan Mustafa Akman yaptı. Akman'ın 1954 ten de adaylık tecrübesi vardı. Konuşurken, sesinin tonu, ifadesinin akıcılığı ve seçtiği konuların canlılığı ile dinleyicisinin ilgisini uyanık tutmayı biliyordu. Hitabet kabiliyetiyle kendine Manisa çapında bir ün sağlamıştı. O gün kimbilir kaçınıcı konuşmasını yapıyordu. Sesi kısılmıştı. Fakat o kısık ses konuşmasına daha etkili bir hava veriyordu. Akman, kelimenin tam anlamıyla hatipti. Ve bu ünü Manisada o kadar yaygındı ki, C.H.P. adaylarının fotoğraflarını yayınlayan bir mahallî gazete, Mustafa Akman'ın fotoğrafı altına meslek olarak şu iki kelimeyi yazmayı ihmal etmemişti: Sigortacı, hatip.

İNCE HESAPLAR

Yayaköy'den yani Akhisar'ın Malatyasından alkışlar arasında ayrıldık. Akhisarda parti merkezinde birer çay içtik ve ben otomobille Manisaya döndüm. Manisaya vardığımda saat gecenin birini geçmişti. Toztoprak içindeydim. Otelde yüzümü yı-

kamak gücünü bile bulamadan hemen yattım. Ertesi günü saat 10 da kalktığım zaman yol yorgunluğundan, uykusuzluğumdan birşey kalmamıştı.

Kendi kendime o geceki toplantıları düşününce daha da şevklenmiştim. Manisa'ya yeni gelmiş bir merkez adayının daha ilk gününde C.H.P. nin kuvvetli olduğu, C.H.P. nin kalesi diye adlandırılan bir bucaktaki toplantıya götürülmesi hazırlıklı olmak icabederdi. Hesaplı, kitaplı, propaganda işinde sistemli çalışan bir teşkilâtın bunu düşünmesi lâzımdı. Ama benim o bucağa gidişim tamamen rastlantıydı. Manisa'da da Türkiye'nin hemen her yerinde olduğu gibi parti teşkilâtlarının böyle ince hesaplarla uğraşacak vakitleri bile yoktu.

«HÜDAVERDİ ARİF»

Parti il merkezine gider gitmez, Kırkağaç'tan gelen bir telgraf gösterdiler. Kırkağaç'ın birkaç kilometre yakınındaki Bakır ocağında bir toplantı izni alınmış. Bunun için acele hâtip istiyorlar. Orada bulunan adaylardan Avukat Bahri Pehlivanoglu sesi kısıldığı için konuşamıyormuş. İl Başkanı Faruk Çelebi, adetâ sıkılarak, çekinerek: «Sizden rica etsek» demeye kalmadı. «Hay hay Faruk bey» dedim. «Derhal yola çıkalım.» Manisada bulunmamın galiba başka bir sebebi de yoktu. Tam yola çıkarken, o sırada idare heyeti odasına giren bir gönüllü arkadaş da bana katıldı.

Yolda tanıştık. Kendisini Yüksek Mühendis Arif Özyıldırım diye tanıttı. Tabii ismi hemen hâfızama yer etmedi. Ama kendisiyle daha uzun boylu beraber dolaştığım için, birçok toplantılarda

Yüksek Mühendis Arif Özyıldırım diye onu tanımayanlara ben tanıttım.

Hangi konu açılrsa Arif Özyıldırım'ın edilecek sözü vardı. Bir yabancı petrol şirketinde çalıştığını söyleyen Özyıldırım, bir haftalık evli olduğunu ve karısıyla iki gün beraber kaldıktan sonra propandaya çıktığını da açıklamaktan çekinmiyordu. Hem de bizlere değil, kendisini dinleyen kalabalıklara. Üstelik bunu söylerken keyifleniyordu da. Arif Özyıldırım ilk konuşmasını Bakır C.H.P. ocağı mikrofonundan yaptı. Tesiri müthiş olmuştu. Konuşması arasına soktuğu fıkralar da bir hayli beğenilmiş, dinleyenleri kahkahalarla güldürmüştü. Doğrusu benim konuşmam Arif'in konuşması yanında pek yavan ve oldukça akademik kalmıştı.

Yemeği Bakır'da parti başkanı Ahmet Yıldırım'ın evinde yedik. Yemekten sonra yine birer konuşma yaptık. Bu defa sesi biraz açılan Avukat Bahri Pehlivanoglu da konuştu. Ve doğru Kırkağaç'a gittik. Kırkağaçtan da akşam hava kararırken Yağmurlu köyüne.

Yağmurlu köyünde, kahvede, köylülerin tarhalardan dönmesini, yemek yiyip akşam namazını kılmalarını uzun zaman bekledik. Nihayet birer ikişer toplandılar, gündüzkü konuşmalarımıza benzer birer konuşma yaptık. Biz konuşmamızı bitirirken bir motor sesi doldurdu köyün meydanını. Dinleyenlerin yarısı kim geldi acaba diye merakla dışarıya çıktı. Gelenler de kahveye girdiler. Hürriyet Partisi aday ve hatipleriydi. Biz veda edip ayrı-

arak kahvenin kalabalığını Hürriyet Partililere terkettik. Daha sonra, beğenilen konuşmalarının uyardığı tesir yüzünden bir aday arkadaşımız tarafından kendisine, Manisa teşkilâtına yardım için birdenbire kendiliğinden çıkıp gelişinden kinaye Hüdâverdi lâkabını taktığı Arif Özyıldırım ve diğer arkadaşlar Kırkağaç'a dönerek partinin bir mahalle ocağında sohbet ettik. Bu tek taraflı bir sohbetti. Arif konuştu. Herkes heyecanla dinledi. O geceyi, saat 11 de yemek yedikten sonra Kırkağaç'ın bir otelinde pire ve tahtakurusu yüzünden hemen hemen uykusuz geçirdik.

KÖY YOLLARINDA HER GECE CIPLER AKIYORDU

Bütün partiler ön plâna köy çalışmalarını almışlardı. Kasabalardaki mitingler ikinci plânda kalıyor, üstelik herkes tarafından da mitinglerdeki kalabalığın pek aldatıcı olduğu kabul ediliyordu. Köy çalışmaları da, maddî imkâna dayanıyordu. İktidar partisinin hemen her ilçe teşkilâtında cipleri vardı. Muhalefet partilerinden bazılarının kendi cipleri vardı ama daha çok cip kiralamak suretiyle iş görüyorlardı. İlçelerde parti teşkilâtında kiler gündüz uyuyor, gece çalışıyorlardı. Köylüler gündüz işinde gücünde diye, her parti köye gece gitmeyi tercih ediyordu. Manisa ilinin hemen her ilçesinde hava kararmaya yüz tutarken cipler farlarını yakarak köylerin yolunu tutuyorlardı. Belki de seçim öncesi propaganda günlerinin en güzel, en anlamlı hareketiydi bu. Her defa bir ciple karanlığı yırtarken o anda bütün Türkiyenin aynı şartlar için-

de çalıştığını, bütün ilçelerden her gece köylere cip-lerin yollandığını düşünür, particileri büyük bir dâvanın, bu memleketin kalkınması, uyanması dâvasının birer öncüsü olarak kabul etmek isterdim. Ama gerçek pek uzaklarda değildi. Gittiğimiz köylerde bile yıkıcı propagandanın izlerine rastlıyorduk. Köylerde konuşan D.P. lilerin dini siyasete âlet etmekle kalmayıp, üstelik İnönüye asker kaçağı diyecek kadar lâfı ayağa düşürdüklerini duymak insanın ümitlerini kırmaya yetiyordu.

DÖRTLÜ İKTİDAR

Manisadan ayrılmadan önce partilerin 1954 seçiminde, muhtelif ilçelerde ne oranda oy aldıklarını öğrenmiştim. Kırkağaç'ta, 1954 seçimlerinde D. P. oyların yüzde 63 ünü, C.H.P. ise yüzde 31 ini almıştı. Zaten bütün ilçelerde iki partinin aldığı oyların arasında açık fark vardı. D.P. nin en az oy aldığı ilçe Alaşehir'di. Orada bile C.H.P. ni 2 bine yakın farkla geçmişti. Bir önceki seçimin sonuçlarına bakınca, güç koşullar içinde girilen 1957 seçimlerinde, Manisadan C.H.P. hesabına fazla ümitlenmemek gerekiyordu. Ama Manisada bir de Hürriyet Partisi vardı. Üstelik Genel Başkanları da Manisalı diye, Hürriyet Partililer bilhassa Manisada iddia sahibiydiler. Seçimi mutlaka kazanacaklarını söylüyorlardı. Onların bu kadar mübalâğalı konuşmalarını bir esasa istinat ettirmek güçtü. Söyledikleri yarı yarıya indirilerek de kabullenilse, Manisa seçimlerinde C.H.P. nin kazanma şansının daha ağır basacağı gün gibi aşikârdı. Hürriyet Partililer seçimi kazanacakmış gibi hareket ettikçe ister

istememez C.H.P. liler ümitleniyor, üstelik gerek kapalı salon, gerek açık hava toplantılarında hiçbir partiye nasip olmıyan bir ilgiyle karşılaştıkları için bu ümitlerinde haklı da görünüyorlardı.

Gerçi bu ümit meselesi biraz tuhaf bir meseleydi. Gezdiğim bir çok illerde görüştüğüm bütün partililer, büyük kesinlikle seçimi kazanacaklarını iddia ediyorlardı. Öyle ki partililerin sözüne uyarak bir tahmin yürütmeye kalksanız, seçimlerin sonunda Türkiye'de 4 partinin birden iktidara geleceğini kabul etmeniz gerekirdi. Çok şükür ki biz gazeteciler partilerin iddialarından ne nisbette indirmeler yapmak lâzımgeldiğini - yanılma payımız saklı kalmak üzere - biliyorduk.

Manisada da görünüş başka illerimizden çok farklı değildi. C.M.P. seçimden fazla umutli görünmüyordu. Ama diğer üç partinin üçü de ümitli olmak için kendilerince makbul bazı sebepler bulmuşlardı.

TENEKELER KİMİN İÇİN ÇALINIYOR

O gün, yani Kırkağaçta kaldığımız gecenin ertesi sabahı, Hürriyet Partisi ilçe merkezinden yapılacak radyo yayınında Hürriyet Partisi Genel Başkanı Fevzi Lütüfî Karaosmanoğlu'nun da konuşacağını duyduğum zaman, o konuşmanın etkisi ne olacak diye merak etmiye başladım. Biz kendi konuşma saatimizde konuşmalarımızı yaptık. Bir taraftan da D.P. hatipleri kendi ilçe merkezlerinden kendilerine ayrılan saatlerde konuşma yapıyorlardı. Bu konuşmalarda, daha çok halkı heyecanlandı-

racak manzumeler okumayı tercih ettikleri görü-
lüydü.

Fevzi Lütü Karaosmanoğlu'nun Kırkağaca ge-
leceğini haber alan Demokrat Partililerden bazıları
Karaosmanoğlu konuşurken teneke çalmak, aley-
hinde gösteri yapmak üzere hazırlanmışlardı. D.P.
ile H.P. ilçe merkezleri de birbirlerine çok yakın
olduğu için, bu gösterinin nahoş bir olayla sona
ermesi bile beklenebilirdi. Neyse ki tenekeler çalar-
ken yapılan konuşmalarda, sıra Fevzi Lütü Kara-
osmanoğlu'ya gelmeden, H.P. liler C.M.P. lilerin
saatinde konuşuyor diye D.P. lilerin şikâyeti üzeri-
ne polis müdahale ederek, hatiplerin konuşmasını
yarıda kesti. Biz o arada Soma'ya gidip döndüğü-
müz için, daha sonra neler oldu göremedik.

BİR TECRÜBE

Somadan dönüşümüzde Kırkağaçta kalmıya-
rak doğru Akhisara geçtik. Akhisardan akşam üze-
ri partili arkadaşlarla birlikte Gölarmara'ya ha-
reket ettik. Akhisarın bu bucağı, Yayaköy gibi kale
olmamakla birlikte C.H.P. nin kuvvetli olduğu bir
yerdı. Saat ondan sonra başka bir köy konuşmasın-
dan dönen hatiplerle, Yayaköyden gelen bir oto-
büs dolusu genç partilinin de katıldığı toplantı, tam
saat 12 ye kadar devam etti. Biz konuşmaya saat
sekizde başlamıştık. Ben arkadaşların geleceği âna
kadar, konuşmayı kesmemek zorundaydım. Bu yüz-
den belki bir buçuk saat konuştum. Yalnız kendi
dağarcığımdaki konularla yetinmeyip, öbür hatip
arkadaşların da konuşmalarını süsledikleri fıkra-
lardan, hikâyelerden de faydalandım.

İlk defa Gölarmara konuşmasında, birkaç yudum su içmezsem konuşmaya devam edemiyeceğimi hissettim. Ve böylece konferans kürsülerinde neden mutlaka su bulundurulduğunu tecrübemle daha iyi anlamış oldum. Kapılar ve pencerelerin çoğu kapalı bulunduğru için konuşurken ter içinde kalmıştım.

Bir de tam heyecanla konuşurken, sarhoş olduğu halinden belli orta yaşlı bir adam pencerenin kenarına çıkarak müdahaleye kalkışmasını mı! Bu şekilde tertiplere rastlamıştım. Ama burada ilk defa kendim muhatap oluyordum böyle bir müdahaleye. Derhal bu şekilde müdahalenin kanunsuz olduğunu söyledim. Benim sözüme kalmadan dinleyiciler adamı susturmuşlardı. İlâve etmeyi ihmal etmedim. «İşte görüyorsunuz arkadaşlar, dedim. Şurada konuştuğularına itiraz etmek için insan ancak içkili olmalıdır. Haksız olanlar, korkaktırlar, daima alkolden cesaret almak isterler.» Herhalde alkolikliğinden herkesin haberdar olduğu bir kimseydi müdahale eden. Zira sözlerim umumî bir tasvip ile karşılandı.

SABAHA KADAR KONUŞUN

Beklediğimiz arkadaşların gelişini bir hayli uzun süren gösterilere sebep oldu. Ve o kapalı salonda konuşma saatimiz dolduğru için gece yarısı toplantıya son verilirken kimse kahveyi terketmek istemiyor, sabaha kadar konuşun diye bizleri ısrarla alkışlıyorlardı. Gece yarısından sonra Manisaya dönerken yorgunluğumu hissetmiyordum bile. Bu seçimi kazanmamız önemli değil diye düşünüyör-

dum. Önemli olan, binlerce kişinin bize inanması. Çoğunluk usulüyle seçime girmek, denk kuvvetler için bile bir şans işi. Mesele, memleket işlerini şans işlerinden ayırmak. Siyaseti memlekete hizmet, halka hizmet diye kabul edenler için, muhalefet saflarında çalışmak muhakkak ki iktidar partisi saflarında çalışmaktan, bütün güçlüklerine rağmen daha zevkli, daha heyecanlıydı.

UYANIK KÖYLER

Aynı heyecanı ertesi gece İlhan Engin ile Manisanın iki dağ köyünde yaptığımız konuşmalarda da duymuştum. Birkaç gün önce bir C.H.P. li şoförün dövüldüğü, başından yaralandığı bir köye gitmek üzere yola çıkmıştık. Maksadımız hem konuşma yapmak, hem de o civarda bu yaralama olayının yarattığı yıldırıcı etkiyi hafifletmektir. Bu iki dağ köyünün Sancaklı Uzunçınar adını taşıyan birincisi küçük bir köydü. Yüz seçmeni bile yoktu. Kahvede bizden çok köylüler konuştu. Para politikasından, kalkınmadan, köylüler kendi anlayış çerçeveleri içinde öyle güzel bahsediyorlardı ki, bazı D.P. hatiplerinin «köylü ne anlar basın hürriyetinden, köylü ne anlar enflasyondan» diye ulu orta konuşmalarının, ne kadar yersiz olduğunu kabul etmemek elden gelmiyordu.

Gecenin ikinci konuşmasını yaptığımız Sancaklı Bozköyde ise parti ocağı olan kahve tıklım tıklım doluydu. Önce ben sonra İlhan bir masanın üzerinde hemen hemen birer saat konuştuk. Üstelik birbirimizin de ilk defa kalabalığa karşı konuşmasını dinliyorduk. Öyle merakla, öyle heyecanla ta-

kip ediliyordu ki konuşmalarımız, bu köylülerin ki-me oy verirlerse versinler, oylarının değerini bilen insanlar oldukları açıkça görülüyordu.

SARHOŞLAR, MİDECİLER

Dağ köylerinden Manisa'ya saat onbirbuçukta dönmüştük. Daha önce yemek yemeye vakit bulamadığımız için, o saatte pastahaneye giderek karnımızı doyurmak niyetindeydik. Pastahanenin önünde genç bir köylüyle karşılaştık. İlhan'ı tanıyormuş, onu da dâvet ettik. Konuşmalarında partili görünmek endişesi seziliyordu. Birşeyler yeyip çıktık. Ayrılırken İlhan'ı bir kenara çekerek bazı şeyler söyledi. Halinden, tavrından ve kulağıma kadar gelen sözlerinden anlaşılan, parasız kalmıştı ve İlhan'dan harçlık istiyordu. Buna benzer tipler, her yerde olduğu gibi Manisada da mevcuttu. Her partinin etrafında bir takım insanlar türüyor, sağa sola koşar görünerek gerek partilerin dar veya geniş imkânlarından faydalanmak, gerekse zengin partililerin veya adayların merhamet duygularını istismar etmek yolunu tutuyorlardı.

Yalnız bu zavallılar olsa partilerin başındaki belâ yine birşey değildi. Bir de takım takım mideciler, menfaatçilerle sarhoşlar vardı. Menfaatçi ve mideciler her zaman iktidar partilerinin çevresinde toplandıklarından, muhalefet partileri onların istilâsına uğruyor denilemezdi. Ama yine de bazı menfaatçi tipler, havayı yokluyarak, iktidara namzet gördükleri parti civarında dolaşmakta, o parti mensuplarına sevimli görünmek, o parti yararına çalıştığını hisas etmek için hiçbir fırsatı kaçıрма-

makta idiler. Hele sarhoşlar... Köyden şehre inenler, lokantada yemek yemeyi rakı içmek manâsına alıyorlardı. Kafayı tuttuktan sonra da partilere uğramak, büyük bir teklifsizlik içinde idare heyeti odalarına girerek her lâfa karışmak âdet hükmündeydi. Bütün seçim arefesi günlerinde bir arı kovanı gibi işleyen C.H.P. Manisa il merkezinde de, gerek idare heyeti üyelerini, gerek adayları başbaşa iki kelime konuşmak imkânından mahrum bırakan bir takım sarhoşlardan bazıları üstelik D.P. mitinglerine de katılan tiplerdi. Bir seçim havası içinde seçmen vatandaşı kırmamak, sarhoş da olsa onu dinlemeye mecbur kalmak particilerin büyük çilesiydi.

KIRKAĞAÇ VE SOMA

14 Ekim sabahı saat onbuçukta otoray ile Kırkağaç'a yollanıyorum. Yine hoparlörle yapılan yayında konuşuyorum. Gece İlyaslı köyüne gidiyoruz. Aynı kahvede bizden sonra da Hürriyet Partililer konuşuyor.

O gün aday arkadaşlardan avukat Muvaffak Gürsoy ile tanışıyoruz. Gece Kırkağaçta kalıp, ertesi gün de yine bir konuşma yaparak dolmuşla Soma'ya gidiyorum. Çantalarımı otele bırakıp karını doydurduktan sonra doğru parti ilçe merkezinin yolunu tutuyorum. Daha önce de bir kere Soma'ya uğramış olduğum için ilçe başkanını ve diğer arkadaşları tanıyorum. Onlar sandık müşahit listelerini tanzimle meşguller. İlçe başkanı avukat Hüseyin bey, ilçe merkezinde yapılacak mitinglerden çok köy çalışmalarına taraftar. Her gece köy

çalışmalarını büyük bir intizamla devam ettirdiklerini söylüyor. Hemen o gece bir köye gidiyoruz. Gittiğimiz köyde teşkilâtı yokmuş C.H.P. nin. Fakat bundan önce yapılan teşebbüsleri atlatan köylüler, bu defa kendileri müracaat etmişler. O gece köyde hem teşkilâtı kuruyoruz, hem de konuşmalar yapıyoruz. Dönüşte bakıyoruz ki cipin akümülatörü boşalmış. Aynı köye gelmiş olan Hürriyetçilerin cipinin akümülatöründen bizimkini şarj ediyorlar. Dönüşte sonuçtan memnunuz. Gerçi ancak otuz kırk kişilik bir kalabalığa konuştuk. Gaz lâmbasının aydınlattığı küçücük kahve, zaten daha fazlasını almıyordu. Ama Demokratların kalesi olan bir köyde, ocak açmak ve dikkatle takip edilen bir konuşma yapmak elbette iyi bir sonuç. Hele ertesi sabah Soma'nın pazarına gelecek partililere partinin cipinin gönderilmesi ve D.P. lilerin ciplerinin gönderilmemesi bizim partililerin göğsünü kabartıyor. Demokrat Partilileri de cipe alarak Soma'ya kadar getirmek suretiyle onlara da bir gösteriş yapmış oluyorlar.

DEV BAŞKANIN KÜÇÜK OYUNLARI

Çarşamba günü Soma'nın pazarı. Köylü kalabalığından faydalanmak için H.P. de, C.M.P. de, D. P. de miting yapıyorlar. İlk defa öbür partilerin mitinglerini takip ediyorum. Hepsi de C.H.P. ne çatıyorlar. Hattâ D.P. hatipleri bir de şu iddiayı ortaya atıyorlar: Güya C.H.P. Manisa'da H.P. ni destekliyecekmiş, H.P. de İzmir'de C.H.P. sini. Bu iddiayı D.P. lilerden de duymak tuhafıma gidiyor. Demek ki C.H.P. den ciddi olarak çekiniyorlar di-

yorum. Çünkü böyle bir söylentinin yayılması ancak D.P. nin işine yarayacaktır. Bunun farkında olmıyan, ya da farkında oldukları halde bilhassa bu yolda yayın yapan iki İzmir gazetesi de var: Demokrat İzmir ve Haber gazeteleri. Manisa'ya vardığım günden itibaren bilhassa Demokrat İzmir gazetesinin hemen her sayısında Manisa'da seçimi H.P. nin kazanacağına dair bir haber yayınlandığını görerek hayretler içinde kalıyordum. C.H.P. nin aynı gazete tarafından «Dev aday» ve «Dev il başkanı» diye adlandırılan İzmir il başkanının bu neşriyata ne kadar tesirli olduğunu tahmin etmek doğrusu güçtü, ama hiçbir zaman bu yolda bir neşriyatı önlemek teşebbüsünde bulunmaması Manisa'da kendisi aleyhinde bir hava yaratmıştı.

İLK MİTING

Çarşamba günü Soma'da yalnız C.H.P. miting yapmadı. Biz o gece de köye gittik. C.H.P. nin yeni gelişmekte olduğu bir köydü. Ertesi sabah Kırkağaç'a yollandık. Perşembe günü de Kırkağaç'ın pazarıydı. Bütün siyasî partiler miting yapıyordu. C.H.P. nin mitingi en son saate düşmüştü, öyle olduğu halde bir hayli ilgi topladı.

Veli Serdaroğlu, Mustafa Akman, Muvaffak Gürsoy ve ben birer konuşma yaptık. Daha önceki konuşmalarım hep kapalı yer konuşmalarıydı. Bir köy odasının veya büyücek bir kahvenin ne de olsa fazla resmiyeti olmıyan havası içindeydi. İlk defa binlerce kişilik bir kalabalığa açık havada, kürsüden hitap ediyordum. Aksamıyan bir konuşma yaptım. Doğrusu kendim de beklemiyordum o ka-

dar düzgün konuşacağımı. Ama kalabalığın ve mikrofونun insan üzerinde tuhaf bir etkisi oluyor, konuşan izahı güç bir güven içinde konudan konuya atlıyor, inanılmıyacak bir kolaylık ve rahatlık içinde konuşmasını yürütüyor.

Mitingten sonra parti ilçe merkezinde birer çay içerek Akhisar'a hareket ettik. Biz Akhisar'a vardığımızda Balıkesir'den İzmir'e geçmekte olan Şemsettin Günaltay, Akhisar'ın bir sinemasında konuşuyordu. Zamanında Manisa'ya varmak için Akhisar'da hiç beklemedik. Manisa'dan da bizi gece Turgutlu'da yapılacak iki kapalı salon toplantısında konuşmak üzere hemen Turgutlu'ya gönderdiler.

BİR GÜNLÜK ARA

O arada parti sekreteri Kenan bey İstanbul'dan telefonla beni aradıklarını, eşimin doğum yapmak üzere hastahaneye kaldırıldığını haber verdi. Turgutlu'ya gidip gelirken aklım hep İstanbul'daydı. Gece yarısı döner dönmez telefonu açtım. Karım hâlâ kurtulmamıştı. Ertesi sabah İzmir'den uçak ile İstanbul'a gitmek kararını verdim. Misafir kaldığım evden saat 2 de hastahaneye bir telefon açtım. On dakika önce bir oğlum olduğunu öğrendim. O anda telefon başında içimden sanki sıcak birşeyler geçti. İlhan'ı uyandırdım. «Oğlum oldu İlhan, oğlum oldu» dedim. Sabahı ipe çekerek yatıp uyudum.

O gün öğle üzeri İstanbul'da idim. Doğru hastahaneye koştum. Çok güç bir doğum yapmış olan karımın karşısında, ilk doğumunda yanında bulu-

namamış olmak yüzünden kendimi âdeta suçlu hissediyordum. Karım o sabah kendine gelmişti. Bana kırgın olduğu belliydi. Biraz da alay ederek: «Bari kazanacak mısın?» dedi. «Kazanmak önemli değil» dedim. «Bu bir mücadele. İnandığım bazı fikirleri galip kılma mücadelesi. Ben kazanmasam bile, Hasan büyüyünce, doğumunda ne için bulunamadığımı öğrenirse, muhakkak memnun olacaktır.»

Sonra eve koştum. Asya gribinden yatan an-nemi ziyarete. Sonra gazeteye, bir güzel ve temiz çalışma şevki içindeki arkadaşlarımı görmeye. Ve ertesi sabah gün ışıırken bir günlük tatilim sona ermişti. Karıma ve oğluma veda ettim.

ÇALIŞMAYA DEVAM

O akşam yeniden Manisa'daydım. Elimde çanta partiye doğru yaklaştığımı gören iki partiliden biri: «Naim bey sizi bekliyorduk. Hacıaliler köyünde toplantı var.» dedi. Yorgun ve uykusuzdum, ama çalışma arzusuyla doluydum. «İki lokma birşey yiyeyim, hemen gidelim» dedim. Avukat Semih bey, bir Tıbbiyeli arkadaş ve diğer partililer cipe atladık.

Ertesi gün partide yine merkez adaylarından Dr. Vafi Erar ile tanıştık. O gece Başbakan Menderes Manisa'da Hükümet önünde gece konuşması yapacak, bir gün sonra da İnönü Manisa'ya gelecekti. Manisa'da öğleden itibaren bir takım güvenlik tedbirleri alındı. Kamyonlar dolusu D.P. rozetli vatandaş Manisa sokaklarında gösteri yapıyordu. Manisa'da taklar kuruluyor, bayraklar asılıyordu.

Bu hava içinde Dr. Vafi Erar ile Manisa'yı terket-tik. Çünkü Pazartesi günü Gördes'te yapılmasına karar verilen mitinge hatip almak için Gördesliler gelmişlerdi. D.P. liler de Gördes'te miting yapacak-lar, mutlaka onlara cevap vermeliyiz diyorlardı. İs-teklerinde haklıydılar. Biz Dr. Vafi Erar ile hem Menderes'i hem İnönü'yü dinlemekten vazgeçerek Gördes mitinginde bulunmak üzere akşamdan Ak-hisar'a hareket ettik. Gece Akhisar'da kaldık Ama orada da boş oturmayıp, kenar mahallelerde yapılan iki kapalı salon toplantısında konuştuk. Pazartesi sabahı, Arif Özyıldırım da bize katıldı. Hep birlikte Gördes'e yollandık. D.P. miting yapmadı. Saatimiz gelince konuşmalarımızı bitirip Akhisar'a, oradan da otoray ile Manisa'ya döndük.

Biz İnönü'yü dinlemekten feragat ederek Gör-des mitingine gitmiştik, ama kısmetimizde Mani-sa'da İnönü'yü dinlemek varmış. Çünkü daha yol-da öğrendik ki İnönü gündüz yapılan mitinge gele-medığı için gece kapalı salonda konuşmaya karar vermiş.

«YA YA YA, ŞA ŞA ŞA
İSMET PAŞA ÇOK YAŞA»

21 Ekim Pazartesi akşamı otoray bizi Manisa'-ya getirdiğinde hava bir hayli kararmıştı. Dr. Vafi Erar ile Partiye uğradık. İnönü'nün İzmir'den ha-reket ettiğini ve Manisa'ya girmek üzere olduğunu söylediler. Hemen toplantının yapılacağı sinema salonuna gittik. Sinema salonu tıklım tıklım doluy-du. Ancak perde civarındaki, vazifelilere ayrılan kapıdan içeri girebildik. Kürsüde Mustafa Akman

vardı. Kısılmış sesine rağmen kalabalığı daima heyecanlı tutuyordu. Sinemadakiler daha çok Manisanın yerlileriydi. Ama içlerinde İnönü'yü gündüzkü mitingde dinlemek için gelmiş ve köylerine dönmemiş yakın köylüler de vardı. Mustafa Akman, bizi görünce konuşmayı bize bırakmak üzere sözlerine son vermekteydi ki «İnönü geliyor!» dediler ve bir alkıştırdı. Mustafa Akman kürsüden indi fakat görünürlerde kimse yoktu. Zaten kalabalıktan bir şey görmek imkânı da bulunur gibi değildi. Sinema salonunu dolduran ve dışarıda toplanan kalabalık hep bir ağızdan: «Ya ya ya, şa şa şa, İsmet Paşa çok yaşa!» diye hızlı bir tempoyla bağırmağa başladı.

Bu gösteri beş dakika devam etmişti ki, birden şiddetlendi. Ama nasıl şiddetlendi. Sanki sinema salonu yerinden oynıyacak sanırdınız. Herkes sıcağın ter içinde kalmış, sesi kısılıncaya kadar bağırıyordu. Üç beş kişinin zorlukla yardığı kalabalık ortasında İnönü kapıdan içeri girdi. Beraberindekiler, kalabalıkta ezilmesin diye etrafında kordon yaparak yol açıyorlardı. Kalabalık yüzünden beş metrelik mesafeyi iki üç dakikada alabilen İnönü, nihayet kürsüye çıkabildi. Ama halının coşkunuğu, heyecanı bitmek bilmiyordu. Arada bir, eliyle salondaki kalabalığı selâmlayan İnönü mikrofonu yanaşıp: «Manisalılar, sevgili hemşehrilerim!» diye sesleniyor, fakat gürültü ve alkıştan hiçbir şey anlayamıyordu. Birkaç kere, görevliler mikrofondan halkı sükûnete davet ettiler: «Tezahürat devam ederse Paşa konuşamayacak,

lütfen susalım, lütfen susalım» diye seslerini duyurabilmek için bütün kuvvetleriyle bağırdılar.

Bir an acaba bir tertip karşısında mıyız diye düşündüm. Çünkü gösteri devam ettiği takdirde İnönü'nün konuşabilmesine imkân yoktu. Ama nihayet kalabalık bağırmaktan yorulmuş olmalıydı ki, onbeş dakika sonra tezahürat hafifledi ve bu fırsattan faydalanan İnönü, Manisalıların istifade ile dinledikleri, kısa, veciz ve bilhassa çok seviyeli bir konuşma yaptı.

Konuşmadan sonra güçlkle dışarı çıkıp otomobile binebilen İnönü, adaylardan Mehmet Adanalı'nın evinde istirahatata gitti. Ancak kalabalık kısa bir zaman içinde evin önünde toplanmıştı ve dağılmak istemiyordu. Polis tarafından güçlkle dağıtıldı.

İnönü'ye gösterilen sevgi, o kadar içten, o kadar candandı ki bunu farkedemeyen D.P. liler seçim sonucundan şüpheye düşmüş, âdeta düşünceli bir hal almışlardı. Gerek o gün yapılan C.H.P. mitingindeki muazzam kalabalık, gerek o gece İnönü'ye yapılan tezahürat, teşkilâtın tertibiyle olmadığı için gerçekten büyük bir anlam taşıyor, Manisa seçimlerinde C.H.P. nin şansının arttığı sanısını uyandırıyor.

SON KONUŞMALAR

Propaganda yasağının başladığı güne kadar Manisadan ayrılmadım. Salı gecesi Gökçeköy'e götürdüler beni. Dönüşte ovada yolumuzu da kaybedip beş on dakika oyalandıktan sonra ana yola çıka-

bildik. Cipun kenarları da açık olduğundan dönüşte bir hayli rüzgâr yedik.

Ertesi günü C.H.P. li mahallî gazetenin o günkü sayısını hazırlamakla meşguldüm. Gazeteyi güya fazla basıp köylere gönderecektik. Propaganda yasağı başladı gerekçesiyle, gazetelere basımevinde el koydular. Son gece de Manisanın içinde Karaköy semtinde il başkanı Faruk Çelebi ile birer konuşma yaptık. Oradan da Göçmen mahallesine gittik.

Biz vardığımızda D.P. liler kapalı salon toplantısı yapıyorlardı. Yeni açılmış olan küçücük parti ocağında oturduk. D.P. toplantısı bitince Faruk Bey ocakta bir konuşma yaptı. Fakat ancak C.H.P. liler toplandı. Tarafsızlar, D.P. liler toplantımıza gelmekten bile çekiniyorlardı. Daha önce de şahidi olmuşum. Bilhassa göçmenler üzerindeki baskı her türlü tahminin üstündeydi.

İLÇELERE YOLCULUK

Perşembe günü artık propaganda yasağı başlamıştı. Partinin il merkezinde toplanarak adaylar seçimi takip edeceğimiz ilçeleri tesbit ettik. Seçimin mücadeleli geçmesi tahmin olunan ilçelere avukat adaylar gönderildi. Bana da Sarıgöl'e gitmem söylendi. «Hay hay» dedim. Sarıgöl Alaşehir'in bucağıyken daha yeni ilçe olmuştu ve 1954 seçiminde de C.H.P. ne D.P. den daha fazla oy vermişti. Bütün bilgim bu kadardı Sarıgöl hakkında. Bir de orada birkaç gün kalmış olan Dr. Vafi Erar, «Çok iyi yer, iyi arkadaşlar da var» diyordu. O gece, seçimi izlemek için Kulaya gidecek olan aday-

lardan Avukat Asım Çelik ile Alaşehir'e yollandık. Asım Çelik ile de daha önce uzun boylu görüşememiştik. Trende hayli ahbablık ettik. Alaşehir'e vardığımızda partide kimse kalmamıştı. O gece Alaşehirde yattık ve ertesi sabah kendi bölgelerimize hareket ettik.

SARIGÖL'DE SEÇİM

Sarıgölde otobüsten inip sora sora parti ilçe merkezini buldum. Çalışma halindeydiler. Müşahit kâğıtlarını dağıtıyorlardı. Tanıştık. Üç gün üç gece kalacağım Sarıgöle hemen alışmıştım. Beni misafir eden, partililerden Mehmet Gencer olsun, parti ilçe başkanı Mehmet Çekkaş, idare heyetinden Mehmet Horasanlı, Halil Gedik olsunlar, sanki uzun zamandır tanıdığım kimselerdi.

Seçim günü yaklaştıkça şu veya bu şekilde yapılması muhtemel yolsuzlukları önlemek, kanunî haklarının aranmasını sağlamak için ilçede avukat bulunmasını gönülden istiyorlardı. O kadar gönülden istiyorlardı ki «Ben de yarı avukat sayılırım, Hukuk Fakültesini bitirdim» demeye dilim varmadı. Alaşehirdeki partili arkadaşlardan rica ettik, avukat Macit beyi hem seçimden önce, hem seçim günü Sarıgöle gönderdiler.

Cumartesiye Pazara bağliyan gece, herkes heyecan içindeydi. Taraftarlarına baskı yapılmasını, dağıtılan oy puslaları karşı partinin adamları eliyle toplatılmasını diye bütün partililer gece geç vakte kadar mahalle aralarında dolaşmaktan, her uğranan eve en son uğramış olmak için çırpınmaktan kendilerini alamıyorlardı. O gece erken yatıp erte-

si sabah gün ışıırken uyandık, daha doğrusu Mehmet Çekkaş tarafından uyandırıldık.

BİR KANUNSUZLUK ÖRNEĞİ

Seçim Sarıgölde olaysız geçti. Hem sandıkları dolaşüyor, seçim kanununun adaylara verdiği hakla kontrol vazifemi yapıyor, hem de fotoğraflar çekiyordum. 1 numaralı sandık yanından ayrılmıştım ki bir belediye çavuşu ve bazı D.P. liler ile aramda bir tartışma oldu. Karşılıklı zabıtlar tutuldu. Daha sonra köylerde seçim nasıl gidiyor diye bazı köyleri dolaştık ciple. Çoğunda seçimin seyri normaldi. İkisinde şu manzara ile karşılaşım fotoğraf çektim. Sandıkların konduğu yerde D.P. afişleri asılıydı. Hem bir tanesinde kanuna aykırılık iki katlıydı. Caminin kapısına D.P. afişlerini sıralamışlar, önüne de seçim sandığını koymuşlar. D.P. li olduğu söylenen sandık başkanı falan oğlu filânca da kemali ciddiyetle vazifesini yapıyor. «Bu kanunsuzdur» dedim. Cevap: «Bu afişlere aldırış eden olmaz. Zaten millet buraya gelmeden kararını veriyor.» Evet ama, o köyde ki adı Yalınayak köyüdür, 1954 de seçimi C.H.P. kazanmışken 1957 seçimini D. P. kazandı. Seçim sandığı başına, cami kapısına D. P. afişi astıran veya asılmasına mani olmıyan Sandık Başkanı da o köye seçimden iki üç gün önce gitmiştir. Dilsiz olmadığı için de konuşmuştur.

Fakat, asıl fecisi sandık başkanlarının değil de Devlet Radyosunun konuşmasıydı. Gezdiğimiz köylerde yanımıza yaklaşan C.H.P. li köylüler, daha oy atma işlemi devam ederken büyük bir ümitsiz-

lik içinde «köyde kazanmışız ne fayda, her yerde kaybediyoruz bey, radyo söylüyor...» diyorlardı.

İŞTE GELDİK GİDİYORUZ

ŞEN OLASIN MANİSA ŞEHİRİ

Sarıgöl içinde otuz kırk farkla C.H.P. kazandı. Köylerden de sonuçlar ilçe seçim kuruluna gelmeye başlamıştı. Kesin sonuç sabaha karşı alındı. 2 oy farkla D.P. kazanmıştı. C.H.P. liler kütüklerdeki noksan ve yanlışlar yüzünden ne kadar oy kaybettiklerini hesap ediyorlar, kayıt işleriyle gereğince uğraşamadıkları için, sanki bütün kabahat kendilerininmiş gibi, birbirlerini suçlandırıyorlardı.

Sarıgölde bu netice alınınca, Manisanın öbür ilçelerinden iyi haberler beklenemezdi. Artık herkesin kulağı radyodaydı. Memleketteki genel sonuçları merakla bekliyorlar, ellerindeki kâğıtlara listeler yapıyorlardı.

Pazartesi günü öğleden sonra Sarıgölden ayrıldığımda hâlâ birçok illerin seçim sonucu meçhuldü. Giresun ne olmuştu, Gaziantep ne olmuştu, Konya ne olmuştu? Demokrat Partililer ise hemen bir davulcu bulmuşlar. Sarıgölün ortasında iki oy farkı kutluyorlardı.

Manisaya gece vardım. Partinin içi doluydu. Herkes birbirinden öbür illeri soruyor, arada bir gelen telefon haberleri, hazır bulunanlara bildiriliyordu. Büyük salonda şenlik vardı. Çalgı çalınıyor, oyunlar oynanıyordu. Gerçi bir çok yolsuzluklar tesbit edilip, kanunî mercilere başvurulmuştu. Ama kimsede alınan sonuçtan ümitsizliğe düşmek gibi bir duygu yoktu. Bütün partililer ken-

dilerini daha kuvvetli hissediyorlar, gelecek seçimlere şimdiden hazırlanmaya başlamanın lüzumundan söz açıyorlardı.

Ertesi gün Akhisardan kalkacak uçağa yetişmek üzere Manisadan ayrılırken, 18 gün içinde Manisaya bu kadar alışmış olmama şaşıyordum. Aday arkadaşlarımı, ismini hatırladığım hatırlıyamadığım partilileri, eczacı Mustafayı, «Hüdaverdi» Arifi unutmak kolay mıydı? Sarıgöl'lü terzi Cevdet'i Mehmet Horasanlı'yı, okul arkadaşlarım İlhan Can ile Somali Besim'i unutmak kolay mıydı? Otuza yakın konuşma yaptığım Manisa ilçe ve köylerini unutmak kolay mıydı?

Günün birinde hiç ümit etmediğim bir yerde bir köylü karşıma çıkarak «Bey ben seni hatırladım. Bizim köyde konuşmuştun» diyecekti. Çokları daha Manisadan ayrılmadan, sanki bir kusurları varmış gibi «Kusura bakma seni seçemedik» demek inceliğini bile gösteriyorlardı.

Binlerce seçmenin güvenini kazanmak, oyunu almak... Herhalde bu da en az milletvekili seçilmek kadar önemli, milletvekili seçilmek kadar övünç vericiydi.

Kasım 1957, İstanbul

03 SA 8280 (8)

ULB Halle

3/1

000 160 571

NAİM TİRALİ — 1925'te Giresun'da doğdu. İlk Okuldan sonra Galatasaray Lisesini ve İstanbul Hukuk Fakültesini bitirdi. Hukuk doktorası için Fransa'ya gitti. Babasının ölümü üzerine yurda döndü. Yenilik Basımevi ve Yayınevini kurdu. Beş yıl süreyle Yenilik Dergisini çıkardı. 1956 yılında Vatan Gazetesine girdi. 1959'da Vatan Gazetesi Yazı İşleri Müdürüyken, bir Amerikalı yazarın yazısını yayınlamak yüzünden 16 ay hapse mahkûm oldu. Buluncak Cezaevinden 27 Mayıs Devriminde çıktı. 1961'de Giresun'dan Milletvekili seçildi. 1962 de Vatan Gazetesini devralarak Ankara'ya nakletti. Lise öğrencisiyken hikâyeler yazmaya başlayan Tirali, «Park», «Yirmibeş Kuruşa Amerika», «Aşka Kitakse» adlarını taşıyan üç hikâye kitabı yayınlamış, bazı hikâyeleri yabancı dillere çevrilmiştir. «Bir Adayın Notları» ndan başka, gazete yazılarını toplayan «Avrupa'daki Amerika» ile «Devrimden önce, Devrimden Sonra» adlı iki kitabı daha bugünlerde yayımlanmıştır. Evlidir. Üç çocuğu vardır.

Fiatı: 1 Lira